

УДК 336.14

АНАЛІЗ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Криган Юрій Михайлович,

аспірант,

ПВНЗ «Європейський університет»

e-mail: yurii.kryhan2020@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-7283-9687

Анотація. Проведено комплексний аналіз трансформації фіскального простору України. Представлено визначення сутності поняття «фіскальний простір». Розглянуто основні характерні властивості фіскального простору і схематично представлено основні джерела його формування. Проаналізовано доходи Зведеного бюджету України. Визначено рівень виконання запланованих показників доходів і видатків бюджету. Розраховано середні частки доходів Зведеного бюджету України протягом досліджуваного періоду (2013—2019 рр.). Представлена узагальнена (середня) структура доходів Зведеного бюджету України за досліджуваний період. Досліджено структуру фактично отриманих доходів Зведеного бюджету України. Графічно представлено динаміку отриманих та запланованих загальних доходів Зведеного бюджету України. Виявлено основне джерело наповненості дохідної частини бюджету України. Здійснено аналіз динаміки податкових надходжень до державного, місцевих і зведеного бюджетів та розглянуто їхні структури. Досліджено видатки Зведеного бюджету України. Проаналізовано динаміку і структуру видатків за програмною класифікацією видатків та кредитування державного бюджету, за економічною класифікацією видатків бюджету і за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету. Доведено, що трансформація фіскального простору України протягом 2013—2019 рр. дозволить удосконалити механізми регулювання бюджетних процесів і залучення недостатніх коштів, які сприятимуть підвищенню фінансової безпеки держави.

Ключові слова: фіскальний простір, фінансова безпека, доходи, видатки, бюджет, інфляція.

Формул: 0; рис.: 3; табл.: 4; бібл.: 15.

ANALYS OF THE FISCAL SPACE TRANSFORMATION OF UKRAINE

Kryhan Yurii,

Ph. D. student, European University

e-mail: yurii.kryhan2020@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-7283-9687

Abstract. In the current conditions of globalization, financial crisis in the world, the negative impact of the COVID-19 pandemic on the development of states, the activities of all economic entities and interstate relations, economic instability in the state, it is necessary to allocate and use public funds and regulate fiscal space. National economies and their constituent systems are interconnected by fiscal relations, which are subject to transformation and influence due to constant changes in external and internal factors: economic crises, currency fluctuations, political imbalances between countries, military conflicts, natural disasters, etc. To develop the country's economy and increase its financial security, it is necessary to effectively regulate budget processes: their revenues and expenditures, so there is a need to analyze the transformation of the fiscal space of Ukraine.

The main purpose of the study is to analyze the transformation of the fiscal space of Ukraine in modern conditions.

The analysis of transformation of fiscal space of Ukraine is carried out. The definition of the concept of fiscal space is indicated. The main properties of fiscal space are considered and the sources of its creation are schematically presented. Revenues of the consolidated budget of Ukraine are analyzed. The level of implementation of the planned indicators of budget revenues and expenditures is determined. The average shares of revenues of the consolidated budget of Ukraine during the study period are calculated. The generalized (average) structure of revenues of the consolidated budget of Ukraine is presented. The structure of actually received revenues of the consolidated budget of Ukraine is investigated. The dynamics of received and planned total revenues of the consolidated budget of Ukraine is graphically presented. The main source of fullness of the revenue part of the budget of Ukraine is revealed. The dynamics of tax revenues to the state, local and consolidated budgets is analyzed and their structures are considered. Expenditures of the consolidated budget of Ukraine are investigated. The dynamics and structure of expenditures according to the program classification of expenditures and crediting of the state budget, according to the economic classification of budget expenditures and according to the functional classification of expenditures and crediting of the budget are analyzed.

We are convinced that the analysis of the transformation of Ukraine's fiscal space will improve the mechanisms of regulating budget processes and attracting insufficient funds, which will increase the financial security of the state and the economy, reduce public debt and creditors, develop interstate relations and more.

Keywords: fiscal space, financial security, revenues, expenditures, budget, inflation.

JEL Classification H32, H39

Formulas: 0; fig.: 3; tabl.: 4; bibl.: 15.

АНАЛІЗ ТРАНСФОРМАЦІЇ ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТРАНСТВА УКРАЇНИ

Крыган Юрий Михайлович,

аспірант,

ЧВУЗ «Европейский университет»

e-mail: yurii.kryhan2020@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-7283-9687

Аннотация. Проведен комплексный анализ трансформации фискального пространства Украины. Представлено определение сути понятия «фискальное пространство». Рассмотрены основные характерные свойства фискального пространства и схематично представлены основные источники его формирования. Проанализированы доходы Сводного бюджета Украины. Определен уровень выполнения запланированных показателей доходов и расходов бюджета. Рассчитано средние показатели доходов Сводного бюджета Украины в течение исследуемого периода (2013—2019 гг.). Представлена обобщенная (средняя) структура доходов Сводного бюджета Украины за исследуемый период. Исследована структура фактически полученных доходов Сводного бюджета Украины. Графически представлена динамика полученных и запланированных общих доходов Сводного бюджета Украины. Выявлено основной источник наполненности доходной части бюджета Украины. Осуществлен анализ динамики налоговых поступлений в государственный, местные и сводного бюджетов и рассмотрены их структуры. Исследована расходы Сводного бюджета Украины. Проанализированы динамика и структура расходов по программной классификации расходов и кредитования государственного бюджета, по экономической классификации расходов бюджета и по функциональной классификации расходов и кредитования бюджета. Доказано, что трансформация фискального пространства Украины в течение 2013—2019 гг. позволит усовершенствовать механизмы регулирования бюджетных процессов и привлечения недостающих средств, которые будут способствовать повышению финансовой безопасности государства.

Ключевые слова: фискальное пространство, финансовая безопасность, доходы, расходы, бюджет, инфляция.

Формул: 0; рис.: 3; табл.: 4; библи.: 15.

Вступ. У сучасних умовах поширення глобалізації, фінансової кризи у світі, негативного впливу пандемії COVID-19 на розвиток держав, діяльність усіх суб'єктів господарювання і міждержавні відносини, економічної нестабільності в державі актуалізується питання ефективного розподілу та використання державних коштів і регулювання фінансового простору. Національні економіки та їхні складові системи пов'язані між собою фінансовими відносинами, які трансформуються під впливом постійних змін зовнішніх і внутрішніх факторів: економічні кризи, валютні коливання, політичні дисбаланси, воєнні конфлікти, стихійні явища тощо. Для розвитку економіки країни і підвищення її фінансової безпеки потрібно ефективно регулювати бюджетні процеси, здійснювати ефективну боргову політику, тому виникає необхідність проведення аналізу трансформації фінансового простору України.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Дослідженню особливостей трансформації фінансового простору України в системі зміцнення фінансової без-

пеки приділяли увагу у своїх працях багато науковців: Г. Василевська [1; 2], В. Волянчук [3], Т. Затонацька і О. Ткаченко [5], Є. Кузькін [6], А. Луцик і Н. Синютка [7], А. Марина [8], В. Остапчук [9], А. Полторак [13—15], Н. Прокопенко [12] і багато інших. Наявність дискусійних питань стосовно трансформації фінансового простору України в системі зміцнення фінансової безпеки в сучасних умовах спричинили вибір теми дослідження.

Метою статті є проведення аналізу трансформації фінансового простору України в сучасних умовах.

Результати дослідження. Формування фінансового простору зумовлено потребою в необхідний момент акумулювати додаткові ресурси до бюджету задля подальшого ефективного розвитку держави і виконання своїх обов'язків перед її громадянами [9, с. 15].

Фінансовий простір — це спроможність держави в потрібний момент залучити ресурси для виконання своїх функцій і завдань: забезпечення соціального захисту та соціального забезпечення населення, оборони, освітніх процесів, високого рівня медицини,

громадянського порядку і безпеки, збереження та охорона навколишнього середовища, розвиток економіки держави, забезпечення національної безпеки та її підсистем тощо.

Найчастіше виділяють шість основних властивостей фіскального простору: самовідтворюванність,

циклічність, неоднорідність, фрактальність, синхронна корекція та ієрархічність [10, с. 12].

Основними джерелами розширення фіскального простору в Україні (тобто залучення ресурсів до бюджету) можуть бути скорочення витрат або збільшення доходів бюджету [9, с. 20] (рис. 1).

Рис. 1. Основні джерела формування фіскального простору

Примітка. Авторська розробка.

Для характеристики фіскального простору України варто провести аналіз її компонентів.

Для виконання своїх функцій і завдань державі потрібні доходи, які вони отримують із різних джерел і з яких уже формуються витатки. Розглянемо доходи Зведеного бюджету України протягом 2013—2019 рр. (табл. 1).

Таблиця 1

Доходи Зведеного бюджету України за статтями, млн грн

Роки	Показник	Податкові надходження	Неподаткові надходження	Доходи від операцій з капіталом	Від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	Цільові фонди	Разом доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)
2013	План з урахуванням внесених змін	378 995,65	86 546,29	3 455,78	1 047,65	607,02	470 652,38
	Фактично виконано	353 968,12	84 981,02	1 636,96	1 529,28	673,31	442 788,69
	Факт / план, %	93,40	98,19	47,37	145,97	110,92	94,08
2014	План з урахуванням внесених змін	387 169,09	93 699,87	4 154,90	5 226,42	607,31	490 857,60
	Фактично виконано	367 511,93	80 612,76	2 015,79	5 382,96	543,89	456 067,32
	Факт / план, %	94,92	86,03	48,52	103,00	89,56	92,91
2015	План з урахуванням внесених змін	496 640,10	129 672,97	2 240,84	5 096,01	2 031,12	635 681,05
	Фактично виконано	507 635,90	140 154,44	1 799,54	1 882,17	558,94	652 030,99
	Факт / план, %	102,21	108,08	80,31	36,93	27,52	102,57
2016	План з урахуванням внесених змін	634 403,55	130 559,03	2 685,93	5 635,32	8 296,91	781 580,75
	Фактично виконано	650 781,68	125 502,88	1 593,95	4 198,20	133,28	782 859,48
	Факт / план, %	102,58	96,13	59,34	74,50	1,61	100,16

Закінчення табл. 1

Роки	Показник	Податкові надходження	Неподаткові надходження	Доходи від операцій з капіталом	Від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	Цільові фонди	Разом доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)
2017	План з урахуванням внесених змін	824 098,89	158 193,39	2 395,88	1 860,66	23 272,04	1 009 820,87
	Фактично виконано	828 158,81	154 552,07	2 160,46	1 631,17	30 467,00	1 016 969,51
	Факт / план, %	100,49	97,70	90,17	87,67	130,92	100,71
2018	План з урахуванням внесених змін	989 830,45	198 740,59	3 126,94	2 471,39	5 422,79	1 199 592,16
	Фактично виконано	986 348,52	192 716,62	2 800,99	1 559,03	865,61	1 184 290,77
	Факт / план, %	99,65	96,97	89,58	63,08	15,96	98,72
2019	План з урахуванням внесених змін	1 112 068,47	202 078,23	5 215,18	1 718,93	2359,10	1 323 439,91
	Фактично виконано	1 070 321,84	212 858,55	3 111,86	1 184,17	2 372,75	1 289 849,17

Примітка. Авторська розробка за даними Державної казначейської служби України [4].

Проаналізувавши доходи Зведеного бюджету України протягом 2013—2019 рр., виявлено, що існує тенденція до зростання показників в абсолютному вираженні. Так, 2019 року відбулося збільшення отриманих загальних доходів зведеного бюджету порівняно з 2013-м на 191,30 %, у т. ч.: податкові надходження збільшились на 202,40 %, неподаткові надходження — на 150,48 %, доходи від операцій з капіталом — на 90,10 %, цільові фонди — на 252,10 %, а доходи від

урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій зменшились на 22,57 %. У процесі дослідження виявлено, що заплановані обсяги доходів Зведеного бюджету України у 2013—2014 рр. і 2018—2019 рр. отримано не в повному обсязі, тоді як у 2015—2017 рр. фактично отримані доходи дещо перевищували заплановані (на 0,16—2,57 %). Графічно представимо динаміку отриманих і запланованих загальних доходів Зведеного бюджету України протягом 2013—2019 рр. на рис. 2.

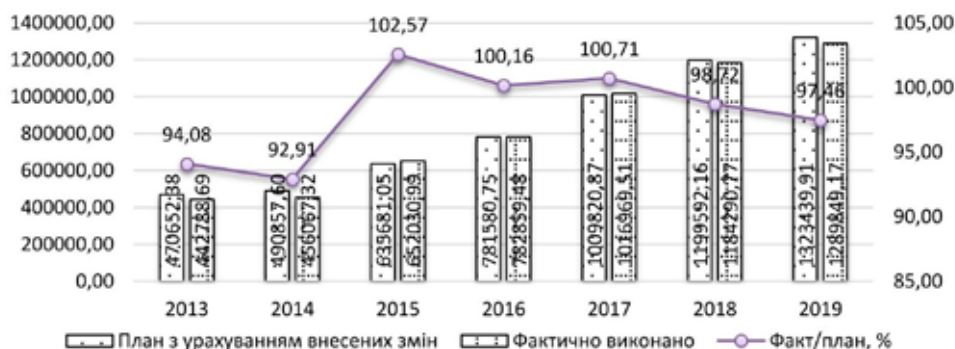

Рис. 2. Динаміка отриманих і запланованих загальних доходів Зведеного бюджету України

Примітка. Авторська розробка за даними Державної казначейської служби України [4].

Проаналізуємо структуру фактично отриманих доходів Зведеного бюджету України протягом 2013—2019 рр. (табл. 2).

Таблиця 2

Структура отриманих доходів Зведеного бюджету України, млн грн

Роки	Податкові надходження	Частка від загальної суми доходів, %	Неподаткові надходження	Частка від загальної суми доходів, %	Доходи від операцій з капіталом	Частка від загальної суми доходів, %	Від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	Частка від загальної суми доходів, %	Цільові фонди	Частка від загальної суми доходів, %	Разом доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)
2013	353 968,12	79,94	84 981,02	19,19	1 636,96	0,37	1 529,28	0,35	673,31	0,15	442 788,69

Закінчення табл. 2

Роки	Податкові надходження	Частка від загальної суми доходів, %	Неподаткові надходження	Частка від загальної суми доходів, %	Доходи від операцій з капіталом	Частка від загальної суми доходів, %	Від урядів зарубіжних країн та міжнародних організацій	Частка від загальної суми доходів, %	Цільові фонди	Частка від загальної суми доходів, %	Разом доходів (без урахування міжбюджетних трансфертів)
2014	367 511,93	80,58	80 612,76	17,68	2 015,79	0,44	5 382,96	1,18	543,89	0,12	456 067,32
2015	507 635,90	77,85	140 154,44	21,50	1 799,54	0,28	1 882,17	0,29	558,94	0,09	652 030,99
2016	650 781,68	83,13	125 502,88	16,03	1 593,95	0,20	4 198,20	0,54	133,28	0,02	782 859,48
2017	828 158,81	81,43	154 552,07	15,20	2 160,46	0,21	1 631,17	0,16	30 467,00	3,00	1 016 969,51
2018	986 348,52	83,29	192 716,62	16,27	2 800,99	0,24	1 559,03	0,13	865,61	0,07	1 184 290,77
2019	1 070 321,84	82,98	212 858,55	16,50	3 111,86	0,24	1 184,17	0,09	2 372,75	0,18	1 289 849,17

Примітка. Авторська розробка за даними Державної казначейської служби України [4].

Проаналізувавши дані табл. 2, з'ясовано, що найбільшу частку в загальній структурі фактично отриманих доходів Зведеного бюджету України протягом досліджуваного періоду 2013—2019 рр. займають податкові надходження (77,85—83,29 %), а найменшу — цільові фонди (0,02—3,00 %). Оскільки найбільшу

питому частку в загальній структурі доходів Зведеного бюджету України займають податкові надходження (77,85—83,29 %), вважаємо доцільним детальніше проаналізувати їхню динаміку до державного, місцевих і Зведеного бюджетів протягом 2013—2019 рр. (рис. 3).

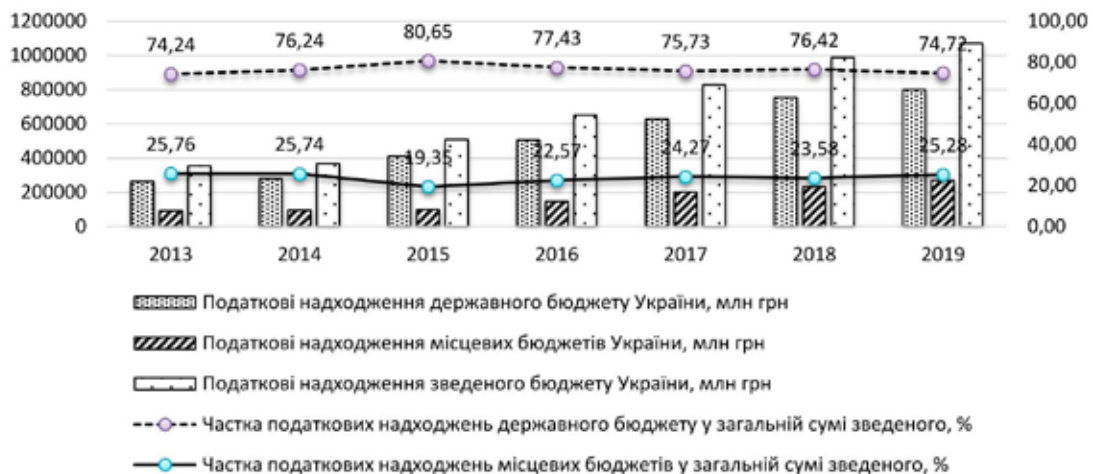

Рис. 3. Динаміка податкових надходжень до бюджетів України різних рівнів

Примітка. Авторська розробка за даними Державної казначейської служби України [4].

Проаналізувавши дані, представлені на рис. 3, доведено, що динаміка податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів протягом досліджуваного періоду має постійну тенденцію до збільшення. Це пов'язано з інфляційними процесами і збільшенням кількості платників податків (суб'єктів господарювання). Частка податкових надходжень державного бюджету у Зведеному бюджеті більша, ніж місцевих, приблизно утричі.

Найбільшу частку в загальній структурі податкових надходжень державного бюджету України протягом досліджуваного періоду 2013—2019 рр. займають внутрішні податки на товари і послуги (59,00—67,41 %),

а саме податок на додану вартість, а найменшу частку — рентна плата, збори на паливно-енергетичні ресурси та інші податки та збори. Найбільшу частку в загальній структурі податкових надходжень місцевих бюджетів України протягом досліджуваного періоду 2013—2019 рр. займають податки на доходи, прибуток і збільшення ринкової вартості (57,76—71,57 %), а найменшу частку — окремі податки і збори, які зараховуються до місцевих бюджетів, інші податки і збори (0,83—7,79 %), внутрішні податки на товари і послуги (1,34—7,92 %).

Проаналізувавши структуру податкових надходжень Зведеного бюджету України протягом

досліджуваного періоду (2013—2019 рр.), виявлено, що найбільшу частку займають внутрішні податки на товари і послуги (46,60—52,58 %) та податки на доходи, прибуток, збільшення ринкової вартості (27,39—36,70 %), а найменшу — окремі податки і збори, що зараховуються до місцевих бюджетів, рентна

плата, збори на паливно-енергетичні ресурси та інші податки і збори (0,50—2,00 %).

Оскільки планові показники щодо доходів були виконані не в повному обсязі, вважаємо доцільним дослідити тенденції видаткової частини бюджету протягом 2013—2019 рр. (табл. 3).

Таблиця 3

Видатки Зведеного бюджету України, млн грн

Роки	Показники	Видатки за програмною класифікацією видатків і кредитування державного бюджету	Видатки за функціональною класифікацією видатків і кредитування бюджету	Видатки за економічною класифікацією видатків бюджету
2013	План на рік	432 930,87	554 504,36	554 504,36
	Виконано за рік	403 456,07	505 843,81	505 843,81
	Виконання плану, %	93,19	91,22	91,22
2014	План на рік	461 161,18	588 228,4	588 228,4
	Виконано за рік	430 217,79	523 125,7	523 125,7
	Виконання плану, %	93,29	88,93	88,93
2015	План на рік	599 472,4	717 272,23	717 272,23
	Виконано за рік	576 911,41	679 871,4	679 871,4
	Виконання плану, %	96,24	94,79	94,79
2016	План на рік	708 578,66	883 613,19	883 613,19
	Виконано за рік	684 883,73	835 832,05	835 832,05
	Виконання плану, %	96,66	94,59	94,59
2017	План на рік	870 490	1 119 598,42	1 119 598,42
	Виконано за рік	839 453,03	1 056 973,09	1 056 973,09
	Виконання плану, %	96,43	94,41	94,41
2018	План на рік	1 034 426,33	1 334 543,78	1 334 543,78
	Виконано за рік	985 851,82	1 250 189,52	1 250 189,52
	Виконання плану, %	95,30	93,68	93,68
2019	План на рік	1 129 520,3	1 457 885,5	1 457 885,5
	Виконано за рік	1 075 122,09	1 372 350,64	1 372 350,64
	Виконання плану, %	95,18	94,13	94,13

Примітка. Авторська розробка за даними Державної казначейської служби України [4].

Видатки Зведеного бюджету України протягом аналізованого періоду 2013—2019 рр. мають тенденцію до зростання: одержані видатки за програмною класифікацією видатків і кредитування державного бюджету 2019 року збільшились у порівнянні з 2013-м на 166,49 %, а видатки за функціональною класифікацією видатків і кредитування бюджету (економічною класифікацією видатків бюджету) — на 171,30 %.

Виконання плану перебуває на рівні 88,93—96,66 %, тобто на заплановані потреби витратили менше коштів, аніж планувалось, що пов'язано з недоотриманням доходної частини бюджету України за аналогічний період.

Розгляньмо динаміку видатків України за економічною класифікацією видатків бюджету (зведений бюджет), представлену в табл. 4.

Таблиця 4

Динаміка видатків зведеного бюджету України за економічною класифікацією видатків бюджету, млн грн

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
ПОТОЧНІ ВИДАТКИ	476 463,61	502 926,04	633 118,83	762 702,45	957 083,13	1 106 010,29	1 216 377
Оплата праці і нарахування на заробітну плату	167 676,49	162 453,22	185 565,73	221 664,11	263 710,04	326 119,02	389 343
Використання товарів і послуг	99 110,82	107 949,72	142 694,67	157 659,62	247 934,11	302 464	302 205,3
Обслуговування боргових зобов'язань	35 904,2	52 483,51	88 484,03	97 687,39	111 592,87	1 169 36,89	120 777,7
Поточні трансферти	29 712,62	37 248,79	27 217,19	25 353,08	46 730,34	52 854,26	83 287,97

Закінчення табл. 4

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Соціальне забезпечення	139 515,01	133 825,44	170 411,16	253 084,52	280 045,45	300 737,41	312 336,3
Інші поточні видатки	4 544,47	8 965,36	18 746,05	7 253,73	7 070,32	6 898,73	8 427,16
КАПІТАЛЬНІ ВИДАТКИ:	29 380,2	20 199,66	46 752,57	73 129,6	99 889,96	144 179,23	155 973,3
Придбання основного капіталу	17 061,8	14626,04	35 758,16	51 958,14	60 305,32	85 883,17	90 186,21
Капітальні трансферти	12 318,4	5573,62	10994,41	21 171,46	39584,64	58 296,06	65 787,06

Примітка. Узагальнено за даними Державної казначейської служби України [4].

Динаміка видатків Зведеного бюджету України за економічною класифікацією видатків бюджету протягом 2013—2019 рр. має тенденцію до збільшення. Поточні видатки, які становлять більшу частку загальних за економічною класифікацією видатків бюджету (88,47—96,14 %), у звітному 2019 році збільшились у порівнянні з базовим 2013-м більше ніж в 1,5 раза, або на 739 913,76 млн грн, а капітальні видатки за аналогічний період збільшились більше ніж у чотири рази, або на 126 593,07 млн грн.

Найбільшу частку в загальній структурі видатків Зведеного бюджету за функціональною класифікацією видатків і кредитування бюджету протягом 2013—2019 рр. займають видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення (23,45—30,91 %) та освіти (15,49—20,86 %), а найменшу — охорона навколишнього природного середовища (0,66—1,11 %). У цілому, видатки Зведеного бюджету за функціональною класифікацією видатків і кредитування бюджету 2019 року в порівнянні з 2013-м збільшились на 171,30 %, у тому числі витрати: на загальнодержавні функції — на 229,18 %, оборону — на 618,31 %, громадський порядок, безпеку і судову владу — на 264,62 %, економічну діяльність — на 203,83 %, охорону навколишнього природного середовища — на 73,95 %, житлово-комунальне господарство — на 347,65 %, охорону здоров'я — на 108,52 %, духовний і фізичний розвиток — на 130,95 %, освіту — на 126,23 %, соціальний захист і соціальне забезпечення — на 121,83 %.

Отже, проаналізувавши динаміку і структуру доходів та видатків бюджетів України різних рівнів протягом 2013—2019 рр., з'ясовано, що планові показники майже завжди перевищують фактично отримані, видатки перевищують доходи держави, що свідчить про дефіцит бюджет і наявну постійну потребу залучення додаткових ресурсів з різних джерел.

Висновки. За результатами дослідження трансформації фіскального простору України протягом 2013—2019 рр. зроблено такі висновки.

1. Уточнено основні властивості та джерела створення фіскального простору. Проаналізовано доходи Зведеного бюджету України протягом 2013—2019 рр. Виявлено, що заплановані обсяги доходів Зведеного

бюджету України у 2013—2014 рр. і 2018—2019 рр. було отримано не в повному обсязі, тоді як у 2015—2017 рр. фактично отримані доходи дещо перевищували заплановані (на 0,16—2,57 %). Найбільшу частку в загальній структурі займають податкові надходження (77,85—83,29 %), а найменшу — цільові фонди (0,02—3,00 %). Найбільшу питому частку в загальній структурі доходів Зведеного бюджету України протягом досліджуваного періоду 2013—2019 рр. займають податкові надходження (77,85—83,29 %). Здійснено аналіз динаміки податкових надходжень до державного, місцевих і Зведеного бюджетів протягом 2013—2019 рр.

2. Досліджено видатки Зведеного бюджету України протягом 2013—2019 рр., які мають тенденцію до зростання: одержані видатки за програмною класифікацією видатків і кредитування державного бюджету 2019 року збільшились у порівнянні з 2013-м на 671 666,02 млн грн, або на 166,49 %. Виконання плану — на рівні 88,93—96,66 %. Поточні видатки, які становлять більшу частку загальних за економічною класифікацією видатків бюджету, 2019 року збільшились у порівнянні з 2013-м більше ніж в 1,5 раза, або на 739 913,76 млн грн, а капітальні видатки за аналогічний період збільшились більше ніж у чотири рази, або на 126 593,07 млн грн. Найбільшу частку в загальній структурі видатків Зведеного бюджету за функціональною класифікацією видатків і кредитування бюджету протягом 2013—2019 рр. займають видатки на соціальний захист і соціальне забезпечення (23,45—30,91 %) та освіти (15,49—20,86 %), а найменшу — охорона навколишнього природного середовища (0,66—1,11 %).

Переконані, що трансформація фіскального простору України протягом 2013—2019 рр. дозволить удосконалити механізми регулювання бюджетних процесів і залучення недостатніх коштів, які сприятимуть підвищенню фінансової безпеки держави та економіки країни, зменшенню обсягу державного боргу і впливу кредиторів, розвитку міждержавних відносин тощо.

У подальших дослідженнях планується розглянути вплив показників фіскального простору на зміцнення фінансової безпеки України.

Список використаної літератури

1. Василевська Г. В. Економічні передумови та особливості створення оптимального фіскального простору України / Г. В. Василевська // Економічний аналіз. — 2018. — Т. 28. — № 3. — С. 140—148.
2. Василевська Г. В. Особливості фіскального простору України: теоретичні та практичні рефлексії формування / Г. В. Василевська // Облік і фінанси. — 2018. — № 4 (82). — С. 84—93.
3. Воляннюк В. Фіскальний простір України в антикризовому управлінні / В. Воляннюк // Фіскальна політика України в умовах євроінтеграційних процесів : зб. тез доп. X ювіл. Всеукр. наук.-практ. студ. конф., м. Тернопіль, 31 березня 2017 року. — Тернопіль, 2017. — С. 20—22.
4. Державна казначейська служба України: офіційний сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://www.treasury.gov.ua> (дата звернення: 01.09.2020).
5. Затонацька Т. Г. Теоретична сутність та особливості формування фіскального простору / Т. Г. Затонацька, О. Є. Ткаченко // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». — 2016. — Вип. 3 (31). — С. 119—125.
6. Кузькін Є. Ю. Формування фіскального простору місцевого самоврядування в умовах децентралізації державних фінансів / Є. Ю. Кузькін // Проблеми економіки. — 2018. — № 2 (36). — С. 328—334.
7. Луцик А. І. Використання видаткового інструменту фіскальної політики у формуванні ефективного фіскального простору України / А. І. Луцик, Н. Г. Синютка // Інноваційна економіка. — 2018. — № 9—10. — С. 171—176.
8. Марина А. С. Фінансова система України в умовах інтеграції до світового фінансового простору / А. С. Марина // Фінансовий простір. — 2013. — № 2 (10). — С. 19—23.
9. Остапчук В. О. Роль фіскального простору в управлінні фінансово-економічними процесами / В. О. Остапчук // Економіка та митно-правові відносини. — 2017. — Вип. 1. — С. 15—21.
10. Фіскальний простір сталого соціально-економічного розвитку держави : монографія / за ред. А. І. Крисоватого. — Тернопіль : ТНЕУ, 2016. — 332 с.
11. Sirenko N. Paradigm changes that strengthen the financial security of the state through FINTECH development / N. Sirenko, I. Atamanyuk, Yu. Volosyuk, A. Poltorak, O. Melnyk, P. Fenenko // 11th International IEEE Conference Dependable Systems, Services and Technologies, DESSERT2020. 14—18 May, 2020. — Kyiv, Ukraine, 2020.
12. Sirenko N. Behavioral approach to monitoring the financial security of state / N. Sirenko, N. Prokopenko, A. Poltorak, O. Melnyk, I. Trusevich // Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. — 2019. — Vol. 41. — № 1. — P. 107—117.
13. Полторак А. С. Архітектоніка наслідків глобалізаційних процесів у фінансовій сфері / А. С. Полторак // Modern economics. — 2018. — № 10. — С. 89—96.
14. Полторак А. С. Ефективне управління фінансовими ризиками в системі економічної безпеки України / А. С. Полторак, Ю. С. Тимошенко // Агросвіт. — 2015. — № 1. — С. 34—39.
15. Полторак А. С. Фінансова безпека держави в умовах глобалізації: теорія, методологія та практика : монографія [Електронний ресурс] / А. С. Полторак. — Миколаїв : МНАУ, 2019. — 463 с. — Режим доступу : <https://cutt.ly/BgrWXXx> (дата звернення: 01.09.2020).

References

1. Vasylevska, H. V. (2018). Ekonomichni peredumovy ta osoblyvosti stvorennia optymalnoho fiskalnoho prostoru Ukrainy [Economic preconditions and features of creating the optimal fiscal space of Ukraine]. *Ekonomichnyi analiz — Economic analysis*, Vol. 28, 3, 140—148 [in Ukrainian].
2. Vasylevska, H. V. (2018). Osoblyvosti fiskalnoho prostoru Ukrainy: teoretychni ta praktychni refleksii formuvannia [Features of the fiscal space of Ukraine: theoretical and practical reflections of formation]. *Oblik i finansy — Accounting and Finance*, 4 (82), 84—93 [in Ukrainian].
3. Volianiuk, V. (2017). Fiskalniy prostir Ukrainy v antykrizovomu upravlinni [Fiscal space of Ukraine in crisis management]. *Fiskalna polityka Ukrainy v umovakh yevrointehratsiinykh protsesiv: X yuvil. Vseukr. nauk.-prakt. stud. konf., m. Ternopil, 31 bereznia 2017 roku — Fiscal policy of Ukraine in terms of European integration processes: X anniversary All-Ukrainian scientific-practical stud. Conf., Ternopil, March 31, 2017*. (pp. 20—22). Ternopil [in Ukrainian].
4. Derzhavna kaznacheiska sluzhba Ukrainy (n. d.). *Ofitsiyni sait [Official site]*. Retrieved September 1, 2020, from <https://www.treasury.gov.ua> [in Ukrainian].
5. Zatonatska, T. G., & Tkachenko, O. E. (2016). Teoretychna sutnist ta osoblyvosti formuvannia fiskalnoho prostoru [The theoretical aspect is that of the particularity of the formulation of the physical space]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia» — Scientific notes of the National University «Ostrozka Academy»*, Vol. 3 (31), 119—125 [in Ukrainian].
6. Kuzkin, Ye. Yu. (2018). Formuvannia fiskalnoho prostoru mistsevoho samovriaduvannia v umovakh detsentralizatsii derzhavnykh finansiv [Formation of fiscal space of local self-government in the conditions

- of decentralization of public finances]. *Problemy ekonomiky — Problems of the Economy*, 2 (36), 328—334 [in Ukrainian].
7. Lutsyk, A. I., & Siniutka, N. G. (2018). Vykorystannia vydatkovoho instrumentu fiskalnoi polityky u formuvanni efektyvnoho fiskalnoho prostoru Ukrainy [The use of expenditure instruments of fiscal policy in the formation of effective fiscal space of Ukraine]. *Innovatsiina ekonomika — Innovative Economy*, 9—10, 171—176 [in Ukrainian].
 8. Maryna, A. S. (2013). Finansova systema Ukrainy v umovakh intehtratsii do svitovoho finansovoho prostoru [Financial system of Ukraine in terms of integration into the world financial space]. *Finansovyi prostir — Financial Space*, 2 (10), 19—23 [in Ukrainian].
 9. Ostapchuk, V. O. (2017). Rol fiskalnoho prostoru v upravlinni finansovo-ekonomichnymy protsesamy [The role of fiscal space in the management of financial and economic processes]. *Ekonomika ta mytno-pravovi vidnosyny — Economics and Customs Relations*, Vol. 1, 15—21 [in Ukrainian].
 10. Krysovatyi A. I. (Ed.). (2016). *Fiskalni prostir staloho sotsialno-ekonomichnoho rozvytku derzhavy [Fiscal space of sustainable socio-economic development of the state]*. Ternopil: TNEU [in Ukrainian].
 11. Sirenko, N., Atamanyuk, I., Volosyuk, Yu., Poltorak, A., Melnyk, O., & Fenenko, P. (2020). Paradigm changes that strengthen the financial security of the state through FINTECH development. *11th International IEEE Conference Dependable Systems, Services and Technologies, DESSERT2020*. Kyiv, Ukraine. doi:10.1109/DESSERT50317.2020.9125026.
 12. Sirenko, N., Prokopenko, N., Poltorak, A., Melnyk, O., & Trusevich, I. (2019). Behavioral approach to monitoring the financial security of state. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 41 (1), 107—117.
 13. Poltorak, A. S. (2018). Arkhitektonika naslidkiv hlobalizatsiinykh protsesiv u finansovii sferi [Architectonics of the consequences of globalization processes in the financial sphere]. *Modern economics*, 10, 89—96. [https://doi.org/10.31521/modecon.V10\(2018\)-15](https://doi.org/10.31521/modecon.V10(2018)-15) [in Ukrainian].
 14. Poltorak, A. S., & Tymoshenko, Yu. S. (2015). Efektyvne upravlinnia finansovymy ryzykamy v systemi ekonomichnoi bezpeky Ukrainy [Effective management of financial risks in the system of economic security of Ukraine]. *Ahrosvit — Agrosvit*, 1, 34—39 [in Ukrainian].
 15. Poltorak, A. S. (2019). *Finansova bezpeka derzhavy v umovakh hlobalizatsii: teoriia, metodolohiia ta praktyka [Financial security of the state in the conditions of globalization: theory, methodology and practice]*. Mykolaiv: MNAU. Retrieved September 1, 2020, from <https://cutt.ly/BgrWXXx> [in Ukrainian].